

2019 m. vasario 14 d., ketvirtadienis

P8_TA(2019)0130

INF sutarties ateitis ir poveikis ES**2019 m. vasario 14 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Vidutinio nuotolio branduolinių pajėgų sutarties ateities ir jos poveikio Europos Sąjungai (2019/2574(RSP))**

(2020/C 449/21)

Europos Parlamentas,

- atsižvelgdamas į 1987 m. gruodžio 8 d. tuometinio JAV prezidento Ronaldo Reagano ir tuometinio Sovietų Sąjungos prezidento Michailo Gorbačiovo Vašingtone pasirašytą Jungtinių Amerikos Valstijų ir Sovietų Socialistinių Respublikų Sąjungos sutartį dėl vidutinio nuotolio branduolinių pajėgų panaikinimo (INF sutartį) ⁽¹⁾,
- atsižvelgdamas į 2018 m. JAV Valstybės departamento parengtą pranešimą dėl susitarimų ir išipareigojimų dėl ginklų kontrolės, ginklų neplatinimo ir nusiginklavimo laikymosi ir vykdymo;
- atsižvelgdamas į 2018 m. spalio 21 d. JAV prezidento Donaldo Trumpo pareiškimą, kuriame įspėjama, kad JAV pasitrauks iš INF sutarties,
- atsižvelgdamas į 2019 m. vasario 2 d. JAV valstybės sekretoriaus pareiškimą dėl JAV ketinimo pasitraukti iš INF sutarties ⁽²⁾,
- atsižvelgdamas į 2019 m. vasario 2 d. Rusijos prezidento Vladimiro Putino pareiškimą, kuriame pareiškama, kad Rusija taip pat sustabdys dalyvavimą Sutartyje,
- atsižvelgdamas į 2018 m. gruodžio 4 d. paskelbtą NATO užsienio reikalų ministrų pareiškimą dėl INF sutarties ⁽³⁾,
- atsižvelgdamas į Visuotinę Europos Sąjungos užsienio ir saugumo politikos strategiją „Bendra vizija, bendri veiksmai: stipresnė Europa“,
- atsižvelgdamas į 2019 m. reikiamą JAV ir NATO susirūpinimą dėl to, kad Rusija nesilaiko INF sutarties, ypač atsižvelgiant į jos naują raketų sistemą 9M729 (paskutinį kartą šis susirūpinimas pareikštas 2019 m. vasario 1 d. Šiaurės Atlanto Tarybos pareiškime ⁽⁴⁾),
- atsižvelgdamas į Komisijos pirmininko pavaduotojos ir Sąjungos vyriausiosios įgaliotinės užsienio reikalams ir saugumo politikai pastabas, padarytas 2018 m. gruodžio 18 ir 19 d. Briuselyje vykusioje 7-ojoje ES ginklų neplatinimo ir nusiginklavimo konferencijoje,
- atsižvelgdamas į savo 2016 m. spalio 27 d. rezoliuciją dėl branduolinio saugumo ir ginklų neplatinimo ⁽⁵⁾,
- atsižvelgdamas į 2018 m. liepos 10 d. Briuselyje pasirašytą bendrą deklaraciją dėl ES ir NATO bendradarbiavimo,
- atsižvelgdamas į JT Nusiginklavimo darbotvarkę ⁽⁶⁾,
- atsižvelgdamas į 16-ąją Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslą skatinti visuomenių taikumą ir įtraukumą siekiant darnaus vystymosi ⁽⁷⁾,

⁽¹⁾ <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201657/v1657.pdf>

⁽²⁾ <https://www.state.gov/secretary/remarks/2019/02/288722.htm>

⁽³⁾ https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_161122.htm

⁽⁴⁾ https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_162996.htm

⁽⁵⁾ OL C 215, 2018 6 19, p. 202.

⁽⁶⁾ https://front.un-arm.org/documents/SG+disarmament+agenda_1.pdf

⁽⁷⁾ <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg16>

2019 m. vasario 14 d., ketvirtadienis

- atsižvelgdamas į 2018 m. gegužės 18 d. metinę pažangos ataskaitą dėl Europos Sąjungos kovos su masinio naikinimo ginklų platinimu strategijos įgyvendinimo (2017 m.),
 - atsižvelgdamas į 1968 m. Branduolinio ginklo neplatavimo sutartį (NPT), pagal kurią visos valstybės privalo gera valia siekti branduolinio nusiginklavimo ir nutraukti branduolinio ginklavimosi varžybas,
 - atsižvelgdamas į JT Generalinės Asamblėjos 2017 m. liepos 7 d. priimtą Sutartį dėl branduolinio ginklo uždraudimo (TPNW),
 - atsižvelgdamas į savo 2010 m. kovo 10 d. rezoliuciją dėl Branduolinio ginklo neplatavimo sutarties ⁽¹⁾,
 - atsižvelgdamas į 2003 m. gruodžio 12 d. Europos Vadovų Tarybos patvirtintą ES kovos su masinio naikinimo ginklų platinimu strategiją,
 - atsižvelgdamas į Tarybos išvadą dėl Sutarties dėl branduolinio ginklo neplatavimo Šalių devintosios peržiūros konferencijos (8079/15),
 - atsižvelgdamas į tai, kad 2017 m. Nobelio taikos premija buvo skirta Tarptautinei branduolinio ginklo panaikinimo kampanijai (ICAN), ir į 2019 m. vasario 1 d. ICAN pareiškimą „JAV pasitraukimas iš INF sutarties kelia pavojų Europai (ir pasauliui)“,
 - atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 123 straipsnio 2 ir 4 dalis,
- A. kadangi 1987 m. Jungtinių Amerikos Valstijų ir Sovietų Sąjungos pasirašyta INF sutartis buvo išskirtinis Šaltojo karo laikotarpio susitarimas, nes pagal ją abi šalys, užuot nustačiusios atsargų apribojimus, privalėjo sunaikinti savo sukauptas 500–5 500 km skriejimo nuotolio nuo žemės paleidžiamų branduolinių ir įprastinių balistinių ir sparnuotųjų raketų atsargas ir abiem Sutarties šalims buvo draudžiama tokių raketų turėti, jas gaminti ir atlikti jų skrydžio bandymus;
- B. kadangi iki 1991 m. gegužės mėn. pagal Sutarties sąlygas buvo sunaikintos 2 692 raketos; kadangi po to 10 metų buvo atliekami patikrinimai vietoje; kadangi dėl INF sutarties galiausiai buvo sunaikinta daugiau kaip 3 000 raketų, turinčių branduolinių užtaisų;
- C. kadangi INF sutartis buvo naudinga stabdant strateginę JAV ir Sovietų Sąjungos (vėliau Rusijos Federacijos) konkurenciją ir kuriant ir stiprinant stabilumą Šaltojo karo laikotarpiu; kadangi daugiausiai naudos iš INF sutarties turėjo Europa ir Sutartis daugiau kaip tris dešimtmečius buvo itin svarbi užtikrinant Europos saugumą; kadangi Sutartis tebėra tarptautinės taikos ir stabilumo ramstis, ypač kaip Europos saugumo struktūros dalis;
- D. kadangi B. Obamos administracija 2014 m. pareiškė, kad Rusija, pažeisdama savo įsipareigojimus, prisiimtus pagal INF sutartį, neturėti bei negaminti 500–5 500 km skriejimo nuotolio nuo žemės paleidžiamų sparnuotųjų raketų (GLCM) ir neatlikti jų skrydžio bandymų, taip pat neturėti ar negaminti tokių raketų paleidimo įrenginių; kadangi vėlesnėse 2015, 2016, 2017 ir 2018 m. JAV Valstybės departamento paskelbtose ataskaitose buvo pakartoti JAV kaltinimai, kad Rusija ir toliau pažeidžia Sutartį;
- E. kadangi JAV ir NATO ne kartą klausė Rusijos dėl jos raketų kūrimo veiklos, visų pirma raketų sistemos 9M729, kuri, JAV ir NATO nuomone, pažeidžia INF sutartį;
- F. kadangi 2017 m. gruodžio mėn., minint 30-ąsias Sutarties pasirašymo metines, JAV prezidento D. Trumpo administracija paskelbė „integruotą strategiją“, kuri apima diplomatinės, karinės ir ekonominės priemonės, skirtas užtikrinti, kad Rusija vėl laikytųsi sutarties; kadangi šios priemonės apėmė Specialiosios tikrinimo komisijos diplomatinės pastangas, karinės mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros programos pradžią bei ekonominės priemonės prieš Rusijos subjektus, dalyvaujančius kuriant ir gaminant reikalavimų neatitinkančias raketas;

⁽¹⁾ OL C 349 E, 2010 12 22, p. 77.

2019 m. vasario 14 d., ketvirtadienis

- G. kadangi JAV ir Rusija nesugebėjo diplomatinio dialogo pašalinti abipusių pretenzijų; kadangi nebuvo sušaukta pagal Sutartį įsteigta Specialioji tikrinimo komisija, kuri, be kita ko, turėtų spręsti su Sutarties laikymusi susijusius klausimus;
- H. kadangi 2018 m. spalio 20 d. JAV prezidentas D. Trumpas, nurodydamas, kad Rusija Sutarties nesilaiko, o Kinija nėra jos pasirašiusi, paskelbė, kad JAV pasitrauks iš Sutarties; kadangi 2018 m. gruodžio 4 d. po NATO užsienio reikalų ministrų susitikimo JAV valstybės sekretorius Mike Pompeo paskelbė, jog JAV nustatė, kad Rusija iš esmės pažeidinėja Sutartį, ir, atsakydamos į tai, sustabdys savo išsipareigojimus per 60 dienų, nebent Rusija vėl imtųsi visapusiškai ir patikrinamai laikytis Sutarties reikalavimų;
- I. kadangi po to, kai baigėsi 60 dienų terminas, per kurį Rusija vėl turėjo pradėti visapusiškai laikytis Sutarties, 2019 m. vasario 1 d. JAV paskelbė, kad sustabdys savo išsipareigojimus pagal INF sutartį ir pradės pasitraukimo iš jos procesą, jeigu Rusijos Federacija, kuri JAV manymu iš esmės pažeidinėja Sutartį, per šešis mėnesius nepradės vėl laikytis jos sąlygų; kadangi NATO generalinis sekretorius Jens Stoltenberg paragino Rusiją pasinaudoti JAV pasiūlytu šešių mėnesių laikotarpiu, per kurį Rusija vėl turėtų pradėti visapusiškai laikytis Sutarties;
- J. kadangi 2018 m. gruodžio 4 d. NATO užsienio reikalų ministrai paskelbė pareiškimą, kuriame pripažino, jog Rusija pažeidinėja INF sutartį, ir paragino Rusiją nedelsiant vėl pradėti visapusiškai ir patikrinamai laikytis Sutarties;
- K. kadangi Rusija 2019 m. vasario 2 d. paskelbė, kad sustabdys INF sutarties galiojimą ir kurs naujų rūšių raketas; kadangi Rusijos valdžios institucijos yra ne kartą išreiškusios susirūpinimą dėl NATO priešraketinės gynybos įrenginių;
- L. kadangi Kinija ir kitos INF sutarties nepasirašiusios šalys labai išplėtojo savo raketų arsenalą, o tai rodo, kad reikia naujos sutarties, kuri būtų privaloma JAV, Rusijai ir Kinijai;
- M. kadangi galimas Sutarties nutraukimas gali eskaluoti įtampą tarp branduolinių valstybių, sukelti nesusipratimų ir pradėti naujas ginklavimosi varžybas;
- N. kadangi INF sutartis yra pasaulinio strateginio stabilumo, taikos pasaulyje ir regioninio saugumo išsaugojimo pamatas; kadangi išsaugojus Sutartį būtų prisidedama prie pastangų išsaugoti kitus galiojančius ginklų kontrolės ir nusiginklavimo susitarimus, taip pat sudaryti palankesnes sąlygas deryboms dėl ginklų ribojimo, nusiginklavimo ir neplatinimo; kadangi pareiškimai dėl pasitraukimo iš Sutarties kelia abejonių dėl kitų svarbių ginklų kontrolės sutarčių (pvz., Jungtinių Amerikos Valstijų ir Rusijos Federacijos sutarties dėl tolesnio strateginės puolamosios ginkluotės mažinimo ir apribojimo priemonių (naujosios START sutarties)) pratęsimo, o jų nepratęsus būtų padaryta didelė žala tarptautiniam ginklų kontrolės režimui, kuris užtikrino dešimtmečius trukusį stabilumą branduolinių ginklų klausimu, ir pasaulis liktų be teisiškai privalomų ir patikrinamų branduolinio arsenalo apribojimų;
- O. kadangi 2017 m. rugsėjo 20 d. JT Generalinis Sekretorius pateikė pasirašyti JT sutartį dėl branduolinių ginklų uždraudimo, kurią iki šiol pasirašė 70 valstybės, iš kurių 21 valstybė tapo sutarties šalimis ją ratifikuodamos, ir viena iš jų yra ES valstybė narė Austrija, o Airija, tikėtina, per kelis artimiausius mėnesius JT Generaliniam Sekretoriui pateiks ratifikavimo dokumentus;
- P. kadangi Nobelio taikos premijos laureatė organizacija ICAN paragino visas valstybes ratifikuoti Sutartį dėl branduolinių ginklų uždraudimo;
1. remia INF sutarties laikymąsi ir jos tolesnį galiojimą bei stiprinimą; primena, kad ji labai svarbi taikai ir saugumui Europoje ir visame pasaulyje, taip pat visuotiniam nusiginklavimui ir ginklų neplatinimui;

2019 m. vasario 14 d., ketvirtadienis

2. reiškia didelį susirūpinimą dėl Sutarties pažeidimų ir vėlesnių JAV ir Rusijos pareiškimų dėl jų įsipareigojimų pagal Sutartį sustabdymo ir pasitraukimo iš Sutarties per šešių mėnesių laikotarpį; pabrėžia, kad šie pokyčiai kelia grėsmę vienam iš svarbiausių Europos saugumo interesų, taip pat Europos ir pasaulio saugumui ir taikai; baiminasi, kad dėl šių veiksmų gali atsirasti neteisingų vertinimų ir nesusipratimų, kurie pablogins JAV ir Rusijos santykius, sustiprins įtampą, padidins branduolinių ir karinių pavojų ir riziką, taip pat gali būti sugrįžta prie destabilizuojančių ginklavimosi varžybų, o tai pakenktų Europos saugumui ir strateginiam stabilumui;
3. smerkia Rusiją dėl to, kad ji toliau pažeidinėja INF sutarties sąlygas;
4. atsižvelgiant į tai, jog Rusija vis dar pažeidinėja Sutarties sąlygas, ragina Rusijos Federaciją vėl imtis jos visapusiškai ir patikrinamai laikytis, kad būtų reaguota į JAV ir NATO nurodytas problemas, taip pat primygtinai ragina Rusiją įsipareigoti laikytis Sutarties tolimesnėje ateityje;
5. pripažįsta, kad, siekiant užtikrinti pasitikėjimą INF sutarties ir bet kokių kitų susitarimų, kuriais stiprinamas strateginis stabilumas ir saugumas, įgyvendinimu, svarbu užtikrinti visišką skaidumą ir dialogą; atsižvelgdamas į tai, ragina Rusiją ir JAV išspręsti abipusių įtarimų dėl atitikties klausimus, dalyvauti konstruktyviame dialoge JT Saugumo Taryboje, Specialiojoje tikrinimo komisijoje arba kituose atitinkamuose forumuose, siekiant sumažinti įtampą, atsižvelgiant į abiejų šalių interesus ir rūpesčius, taip pat sąžiningai tęsti derybas siekiant išsaugoti INF sutartį iki 2019 m. rugpjūčio mėn. įsigaliojant pasitraukimui, stiprinti skaidrumą ir tarpusavio stebėseną bei nustatyti griežtesnes taisykles ir garantijas dėl abiejų šalių raketinių ir branduolinių pajėgumų;
6. primygtinai ragina Komisijos pirmininko pavaduotoją ir Sąjungos vyriausiąją įgaliotinę užsienio reikalams ir saugumo politikai išnaudoti šešių mėnesių laikotarpį, kad pasinaudojant visomis jai prieinamomis politinėmis ir diplomatinėmis priemonėmis pradėti dialogą su INF sutarties šalimis, siekiant atkurti tarpvalstybinį pasitikėjimą, kartu siūlant ES tarpininkavimo žinias ir patirtį, kad būtų užkirstas kelias JAV ir Rusijos pasitraukimui iš Sutarties; primygtinai ragina Komisijos pirmininko pavaduotoją ir Sąjungos vyriausiąją įgaliotinę užsienio reikalams ir saugumo politikai siekti, kad būtų išsaugota ir plėtojama INF sutartis, taip pat inicijuoti derybas dėl daugiašalės sutarties, taikomos šios kategorijos raketoms; ragina Komisijos pirmininko pavaduotoją ir Sąjungos vyriausiąją įgaliotinę užsienio reikalams ir saugumo politikai užtikrinti, kad ES veiktų kaip iniciatyvi ir patikima saugumo užtikrintoja (be kita ko, savo kaimynystėje) ir atliktų tvirtą ir konstruktyvų vaidmenį plėtojant ir stiprinant pasaulinius taisyklėmis grindžiamus veiksmus dėl ginklų neplatavimo ir ginklų kontrolės bei nusiginklavimo struktūrą;
7. pabrėžia, kad dėl to, kad INF sutarties ateitis yra neaiški, neturėtų būti keliamas pavojus kitiems susitarimams dėl ginklų kontrolės; ypač ragina JAV ir Rusiją iki 2021 m. baigiantis naujam START sutarčiai, kuria kiekvienos sutarties šalies dislokuotų strateginių kovinių galvučių skaičius apribojamas iki 1 550, ją pratęsti;
8. pakartoja, kad yra visapusiškai įsipareigojęs išsaugoti veiksmingus tarptautinius ginklų kontrolės, nusiginklavimo ir neplatavimo režimus kaip pasaulio ir Europos saugumo pamatą; mano, kad Europa turi rodyti pavyzdį, kad galėtų būti patikima ir siekti pasaulio be branduolinių ginklų; ragina ES valstybes nares daugiašalį branduolinių nusiginklavimą paversti ES užsienio ir saugumo politikos prioritetu; primena, kad yra įsipareigojęs laikytis politikos, kuria siekiama toliau mažinti ir panaikinti visus branduolinių ginklų arsenalus;
9. mano, kad Europos saugumas turėtų likti nedalomas; ragina visas ES valstybes nares, kurios taip pat yra NATO narės, imtis atitinkamų veiksmų; ragina Komisijos pirmininko pavaduotoją ir Sąjungos vyriausiąją įgaliotinę užsienio reikalams ir saugumo politikai parengti bendrą grėsmių vertinimą, kuriame būtų išnagrinėta, kaip pasikeistų ES saugumas dingus INF sutartimi užtikrinamai Sąjungos ir jos piliečių apsaugai, ir pagal Europos Sąjungos sutarties 36 straipsnį laiku pranešti apie tai Parlamentui, taip pat vėliau parengti patikimą plataus užmojo branduolinio nusiginklavimo strategija, pagrįsta veiksmingu daugiašališkumu;
10. ragina Komisijos pirmininko pavaduotoją ir Sąjungos vyriausiąją įgaliotinę užsienio reikalams ir saugumo politikai pateikti pasiūlymus sutelkti ES lėšas ir stiprinti Sąjungos žinias ir kompetenciją ginklų neplatavimo srityje, ginklų kontrolę bei žmogiškuosius gebėjimus analizuoti branduolinių ginklų keliamas grėsmes; ragina Komisijos pirmininko pavaduotoją ir Sąjungos vyriausiąją įgaliotinę užsienio reikalams ir saugumo politikai pateikti apdairius planus, kaip išvengti branduolinių ginklų nenumatyto ar atsitiktinio panaudojimo;

2019 m. vasario 14 d., ketvirtadienis

11. paveda Pirmininkui perduoti šią rezoliuciją Tarybai, Komisijai, Europos išorės veikslių tarnybai, valstybių narių vyriausybėms ir parlamentams, NATO, Jungtinėms Tautoms, JAV prezidentui ir Kongreso nariams, Rusijos Federacijos prezidentui bei Rusijos Valstybės Dūmos ir Federacijos Tarybos nariams.
